

ČÁST DRUHÁ

Brunka, příběh továrny

„Jak důmyslný byl jeho plán zařídit se v Brunce, kde pro valchu i výrobu bylo dosti vody a místa, možnosti k rozšíření se o stavby další a přece poblíž města za podmínek i jinak příznivých.“

Dr. Josef Lukášek, Dějiny soukenického průmyslu v Humpolci, 1946

Bývalý mlýn Brunka

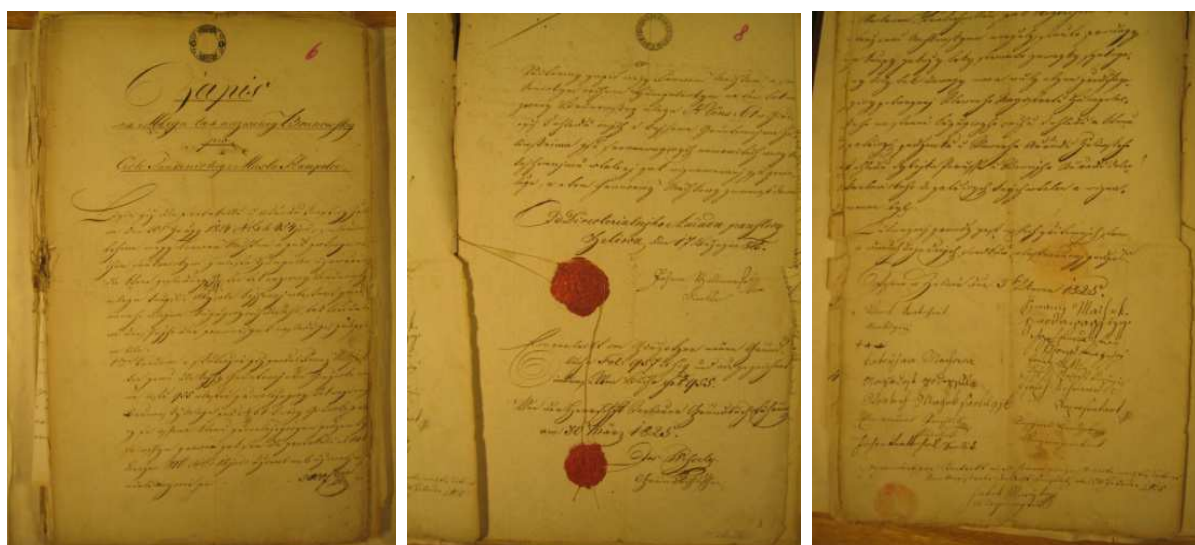

První začátky r. 1883—1904.

(Kresba VI. Zlámal, Brno.)

Na místě, kde dnes stojí tovární areál, stál od nepaměti mlýn, známý podle jména prvního majitele jako mlýn Brůnův, nebo častěji U Brůnů. Vzhledem k tomu, že mlýn měl bohatou zásobu vody ze sousedních rybníků Peruše a Trdla, byl vyhledáván nejen jako dodavatel mouky, ale i jako dodavatel ryb a sezónně také hub z přilehlých lesů. Zrušení poddanství městečka Humpolec roku 1807 zasáhlo i do života a postavení bruneckého mlýna. Spory s radními města i okolními mlýny nakonec vedly k jeho zastavení a v roce 1825 k prodeji mlýna humpoleckému cechu soukeníků. Toto rozhodnutí a následná přestavba mlýna na cechovní valchu způsobilo, že od těch dob se z poklidné zemědělské usedlosti stává soukenická základna, nazývaná po bývalém mlýnu „**Brůnka**“. Cechovní kladivová valcha zde byla až do roku 1869 a vyučila se zde celá řada valchářských mistrů.

Prodej mlýna 1825

Valcha v Brunce byla roku 1869 cechovním společenstvem propachtována (pronajata) a společenstvo ji nadále nepoužívalo. Stavba nakonec v dubnu 1874 vyhořela. V tomtéž roce byla brunecká valcha se sousedními rybníky Peruší a Trdlem prodána Františku Joklovi, zkušenému a úspěšnému soukeníku v Humpolci.

Rod Joklů byl rodem starým, v matričním zápisu fary ve Štokách u Německého Brodu je v roce 1602 uveden Jan Jokl, rychtář z Kochanova. František Jokl, otec zakladatele podnikání na Brunce, syn myslivce, se narodil 3. července 1802 v Ousobí. V roce 1825 byl přijat za mistra soukenického. Jeho syn, také František, byl otcem sedmi dětí, jež všechny vychoval pro soukenictví.

František Jokl byl mužem rozšafným, dobrosrdečným a podnikavým. Po zakoupení bývalého mlýna v Brunce zde od roku 1887 zařídil dílnu a umístil tu první humpolecké selfactory (mechanické samospřádací stroje) poháněné vodním kolem. Byla to dobrá myšlenka a podniku se dařilo. Otec Jokl, jako prozíravý podnikatel, postupně přikupoval okolní pole i lesy a od jihočeských rybářů si nechal navrhnout strukturu násady a termínů výlovů, aby byl dosažen co nejvyšší zisk z prodeje ryb a současně bylo zajištěno i biologické čištění vody, nutné pro soukenické podnikání.

František Jokl byl starostou Živnostenské záložny v Humpolci, dlouholetým velitelem sboru dobrovolných hasičů, zasloužil se o postavení cechovní barevny. Obdržel spolu s jinými pochvalný dekret za obětavou práci při stavbě nové věže, přestavění kostela a pořízení nových zvonů roku 1891.

Když byla v Humpolci otevřena odborná škola tkalcovská, přihlásil do ní otec František své syny. Synové pak studovali ještě dále. Učili se v Praze, Brně, Jihlavě, i ve Vídni, s následnou soukenickou praxí v Německu a Rakousku. Po přijetí za mistry soukenické si nejstarší syn František Jokl, spolu se svým švagrem Jindřichem Bartákem, mistrem postřihovačským, postavil v Humpolci dílnu, vybavenou lokomobilem (komplet parního kotle a parního stroje pro pohon generátoru elektrického proudu). Mladší syn Jan si umístil své stavy v bývalém humpoleckém mlýně u Wurmů a nejmladší Bedřich a Ferdinand soukeničili spolu s otcem v dílně v rodném domě na Kasárnech 448 a v Brunce.

František Jokl, otec

František Jokl, syn

8. srpna 1903 se bratři Ferdinand a Bedřich Joklovi oženili se sestrami Lotou a Růženou, dcerami humpoleckého soukeníka F. Závodského. Jako svatební dar od otce Jokla obdrželi Brunku. Rozhodli se, že využijí také věno svých manželek a na Brunce vybudují moderní textilní továrnu. Ještě v průběhu roku 1904 byly na močálové louce pod dvěma rybníky postaveny první dvě patrové budovy, do nichž byly umístěny stavy, spřádací stroj selffaktor a jako první v Humpolci i mechanický trhací stroj na umělou vlnu. V další budově byl v přízemí sklad příze a hotových látek a v patře zařízení obytné místnosti pro společnou domácnost obou novomanželských párů. V tomto roce se také narodila Ferdinandovi a Lotě dcera Růžena.

Také starší bratr Jan se rozhodl, že se připojí k záměru svých mladších bratrů a vloží do společného podniku i všechny své úspory. Po vyřízení nezbytných formalit, dne 24.12.1904, požádali Jan, Bedřich a Ferdinand továrníci lodenů a suken v Humpolci o zápis obchodní veřejné společnosti „**Bratři Joklové, továrna na vlněné látky v Humpolci Brunce**“ Společnost byla zapsána k 31.12.1904 a zápis zveřejněn v Pražských novinách dne 5. a 7. ledna 1905. 14.7.1905 byla továrna zkolaudována a v témže roce elektricky osvětlena.

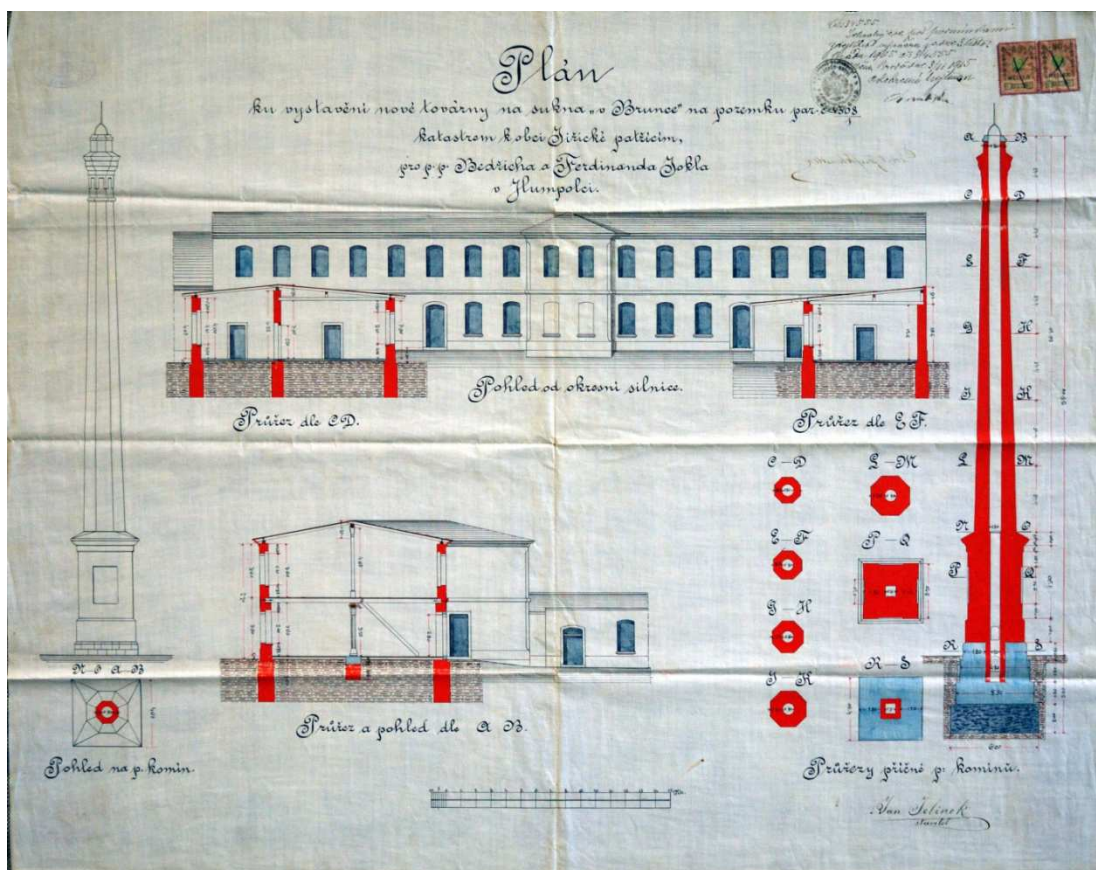
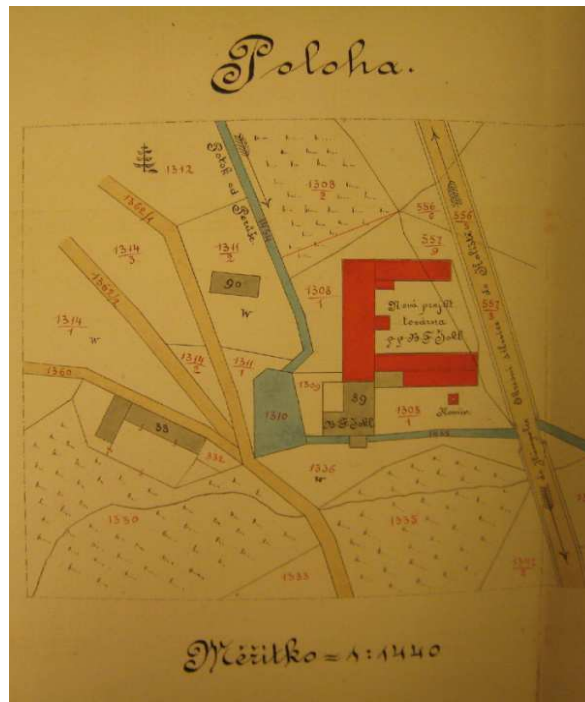
Žádost o schválení plánu a statistického výpočtu továrního komína 1905

Šaons
l. K. okresní hejtmanství
Nám. Průd

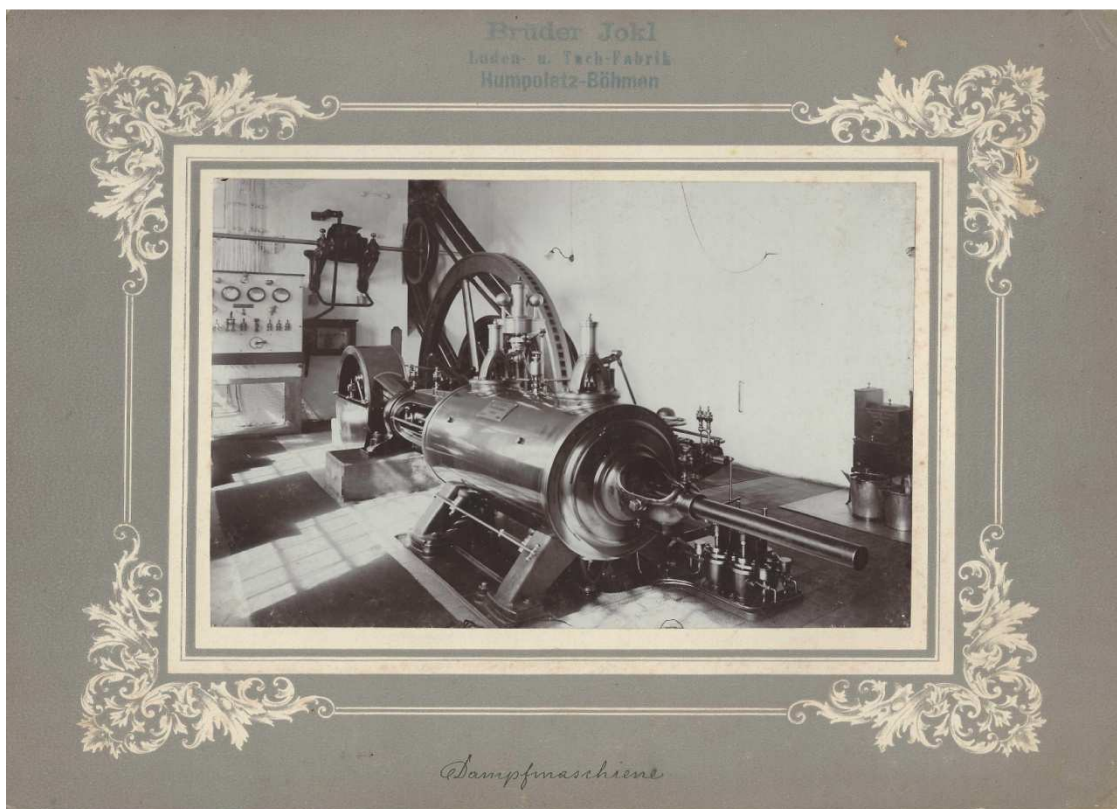
Vzhledem ku koncesní pl. l. K. okres. hejt.
v Nám. Průd ze dne 21. 11. 1905 č. 34555 řk.,
njmí byla povolena stavba nové továrny
rukou v Přírovní valci v katastrální ústi
Lířicki a to vzhledem k obětaví a výj. orna.
mujim službě se stavba 35. etky výškové
továrního komína radab jme u firmě stav.
Dvořák a K. Fischer v Letkách u Lířic u Vlt.
Zároveň přebhládáme plán projektovaného
komína zejména jakož i dva statistické výpočty
a úřední úřední listy se službou radab na
břeží výškové ochrání plánu a statisti-
kého výpočtu.

Saškerou jistou
Pratří Jochl

Po přenesení a přikoupení prvních strojů se nejprve začalo s výrobou lodenů, jak bylo v Humpolci obyčejem. Brzo byla zahájena i výroba letních látek, stále se do výroby přibíraly nové druhy látek, vzorkované moderní zboží, čímž se podnik zařadil i do tuhé konkurence se starými závody brněnskými a libereckými.

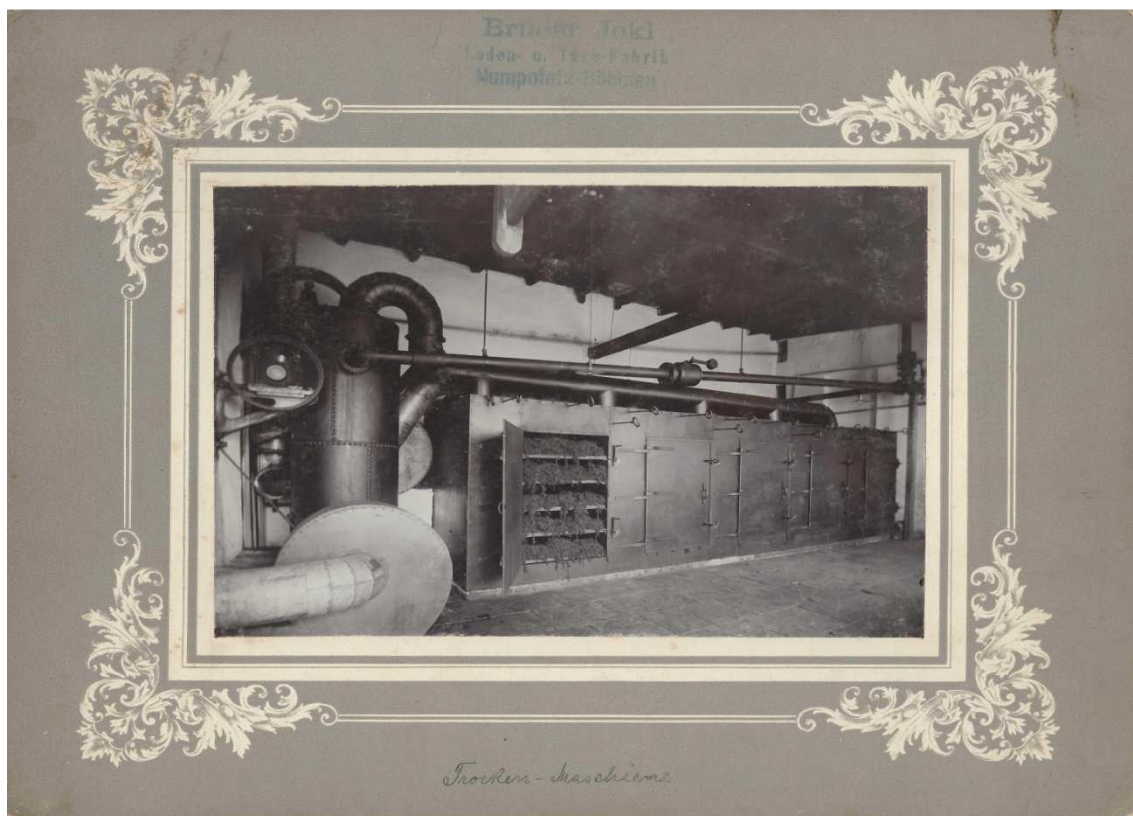
Parní stroj

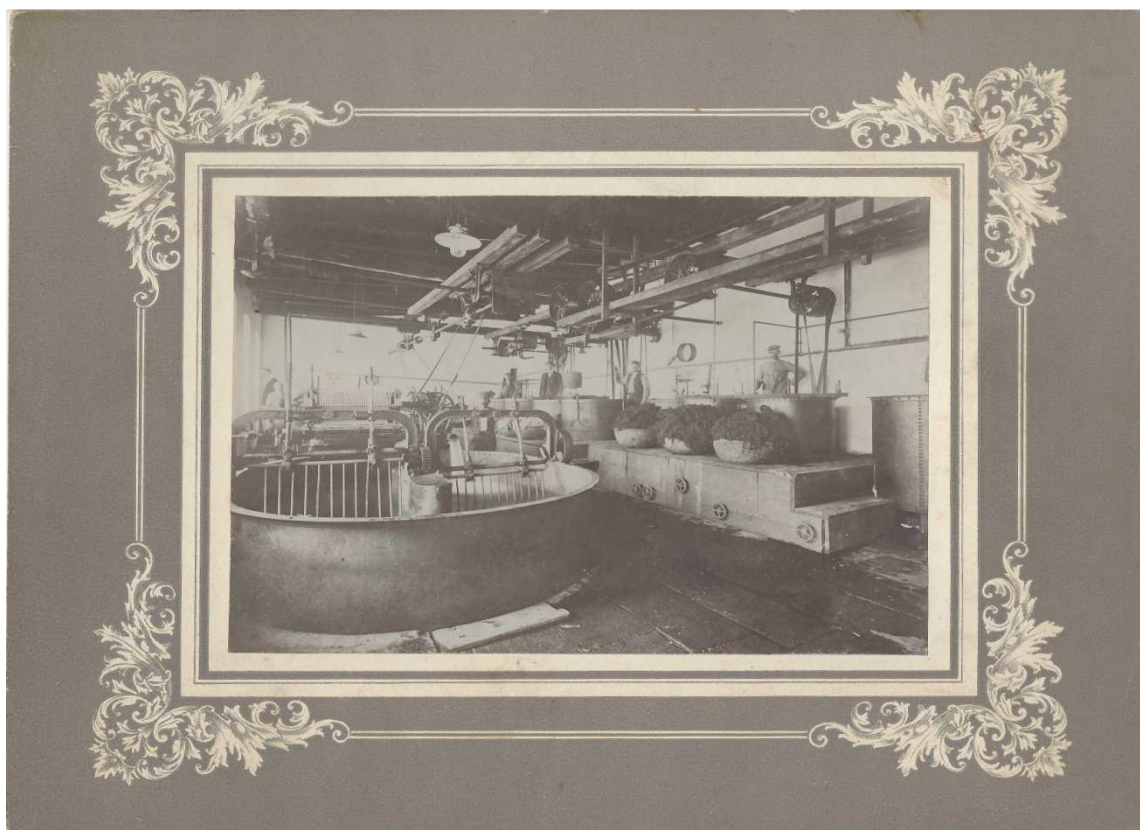
Tkalcovský stav

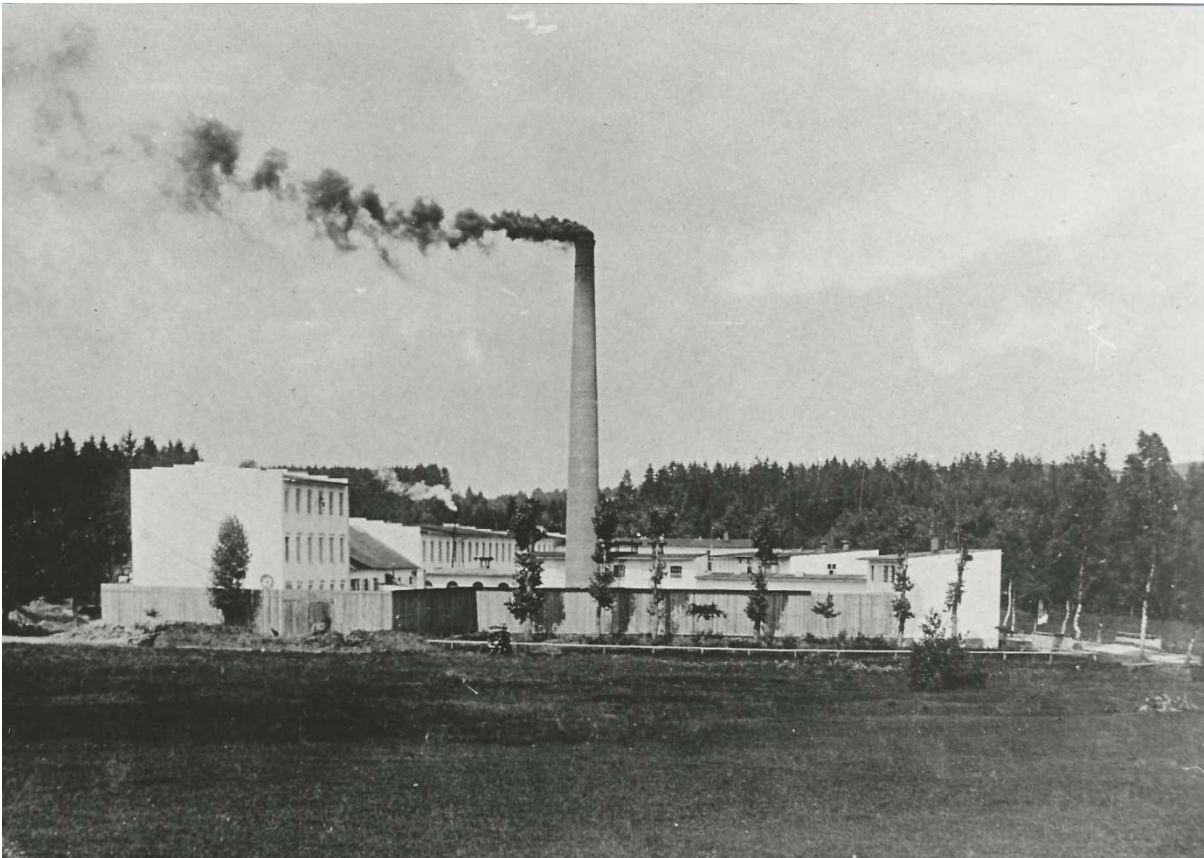
Sušící stroj

Barvicí stroj

1910

Začátky nové společnosti byly obtížné, mladí podnikatelé si museli osvojit základní podnikatelské vlastnosti, schopnosti organizační, obchodní a současně se vyrovnávat s technickým pokrokem v mechanizaci a modernizaci soukenické technologie. K úspěšnému zvládnutí počátečních těžkostí přispěla výborná odborná připravenost všech tří bratrů, z nichž každý se uměl postavit ke kterémukoliv stroji a ovládal celou technologii výroby látek, včetně konstrukce strojů i vhodného výběru a míchání vlny. Otec Jokl ukončil výrobu ve své živnosti a jeho nejzkušenější tovaryši Krupka, Bretschneider a Vondrejs přešli jako cenná výpomoc na Brunku. V prvních letech se musely i obě novomanželky kromě starosti o společnou domácnost aktivně zapojit do administrativní činnosti, účetnictví, korespondence atd. Paní Lota samostatně vedla velké polní hospodářství.

Předností podniku bylo, že v souladu se statutem veřejné obchodní společnosti vložili společníci do firmy veškerý osobní majetek, včetně věna manželek a všichni pracovali prakticky celý den pro firmu bezplatně. Pro společnou domácnost si brali jen nejnütnější výdaje, z vydělaných peněz byly nakupovány nové stroje a stavěny nové budovy.

Období I.světové války (1914-1918) znamenalo vážnou zkoušku pro zdravě prosperující firmu. Odchodem části zaměstnanců do války, jakož i zavedením válečných dávek, bylo nutné značně omezit výrobu. Aby rodiny zaměstnanců netrpěly nouzí, uskutečňovaly se na Brunce náhradní výrobní programy. Mezi ně patřila i výroba marmelád a kompotů a praní, sušení a krouhání zeleniny a její prodej armádě a do velkých měst.

„Teta“ Kolářová (rozená Závodská) poslala na Brunku z Kochanovského mlýna krávu stračenu, která byla ustájena vedle koní, a tak bylo alespoň pro děti zajištěno mléko a máslo. Za stračenu byla přikoupena drůbež, několik králíků a další kráva. Přidružená zemědělská výroba na Brunce byla zahájena.

Vzhledem k tomu, že většina zaměstnanců bydlela v okolních vesnicích a mzdy v textilním průmyslu patřily tradičně mezi ty nejnižší, bylo pochopitelné, že zaměstnanci měli svá malá hospodářství a proto potřebovali, aby po pracovní době mohli obdělávat své či pronajaté pole. Toto bylo na Brunce plně akceptováno a mistři měli za úkol umožnit zaměstnancům, aby se mohli vystřídat a zajistit potřebné zemědělské práce jak na svém hospodářství, tak za deputátní odměny (odměny v naturáliích) i na bruneckém polním hospodářství.

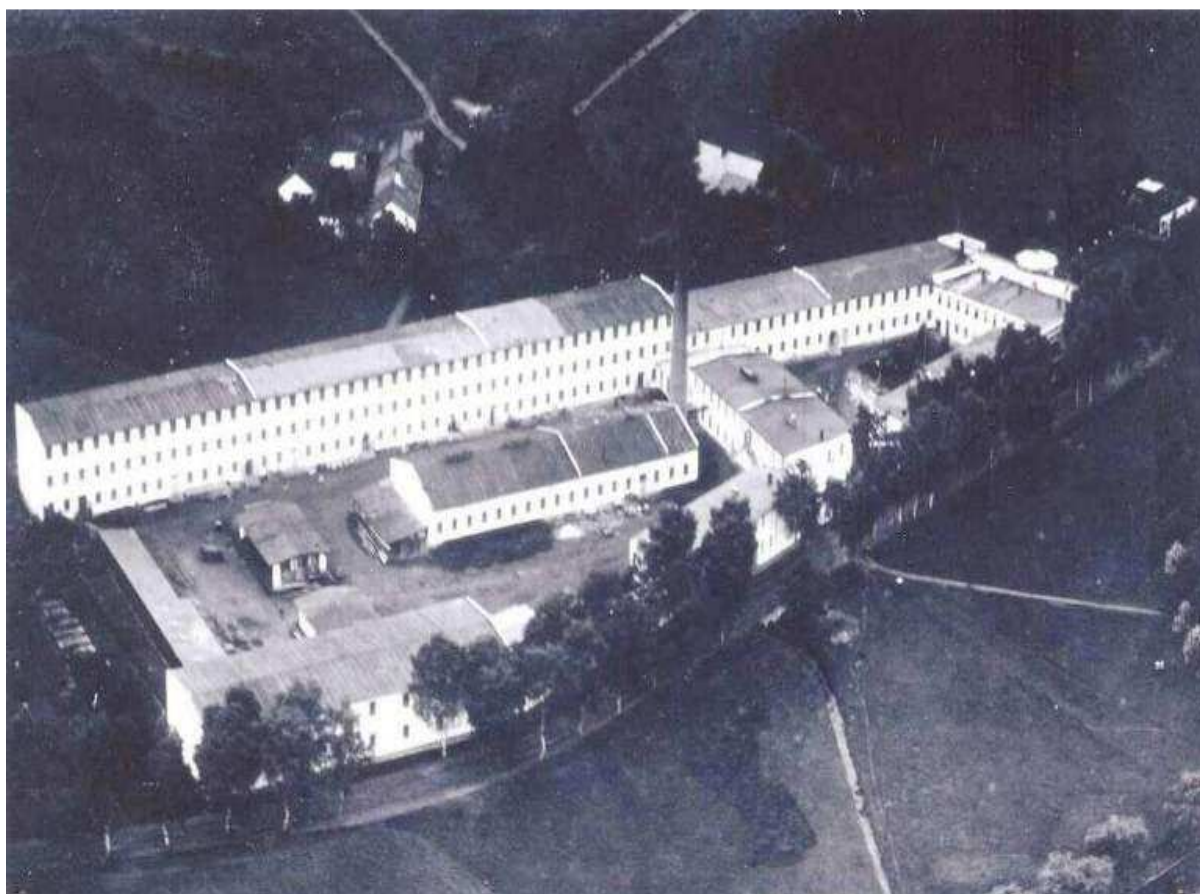

Období první republiky bylo pro brunecké soukeníky šťastnou etapou a úspěšný rozvoj nebyl zastaven, ani když ve dvacátých letech přišla hospodářská krize.

Vzrůstající objem výroby a počty zaměstnanců si vyžádaly přijmout také vůbec první kancelářskou sílu, kterou byl absolvent obchodní akademie B. Šmidrkal. Ten se brzy zapracoval do problematiky nákupu surovin a expedice látek a s ním dále přibyl i účetní pan Drahozal. Ve výrobním procesu byly zavedeny funkce předáků, později mistrů. Je zajímavé zmínit, že ani jeden z nich své zaměstnavatele nikdy nezradil ani neopustil.

Výrobní a obchodní úspěchy umožnily rozvíjet firmu tak, že mohl být plněn sen majitelů o dokončení výstavby areálu. V bruneckém údolí patřila většina parcel majitelům továrny a to dovolovalo libovolné rozmístění provozních budov. Skvělý byl i dostatek vody z vydatných pramenů v okolních studních. Naproti tomu tříkilometrová vzdálenost od Humpolce kladla značné nároky na dopravu polotovarů ke zpracování ve společných cechovních zařízeních. Bratři Joklové se snažili co nejrychleji získat úplnou nezávislost a doplňovali výrobní technologie tak, aby se minimalizovala závislost na subdodavatelích. Využívali každé příležitosti ke zdokonalení výroby odborným studiem a cestami po domácích i zahraničních textilních továrnách, výrobcích textilních strojů, rozšiřovali osobní kontakty s významnými odběrateli.

Textilní továrna Brunka 1930

Všichni společníci se aktivně zapojovali do výrobního procesu a i nadále zachovávali zásadu, že rozhodování o všech záležitostech, týkajících se nových technologií, nákupu strojů a rozvoje podnikání včetně přijímání zaměstnanců, se řeší společně a to i za přítomnosti svých manželek. Sami společníci si neformálně rozdělili hlavní řídicí činnosti podle svých zájmů.

Nejmladší Bedřich si vzal na starost péči o strojní zařízení. Několikrát za den procházel všechny dílny a i v ohlušujícím rachotu strojů poznal, když některý stroj neměl pravidelný chod či bylo třeba namazat ložisko. Pro tuto vlastnost byl postrachem mistrů i údržby, a protože byl ze všech bratrů nejmenší, byl jeho příchod zpravidla signalizován heslem „bacha, jde sem malý pán“. I když jeho přísnému pohledu nic neuniklo, byl mezi zaměstnanci oblíbený, protože každou stížnost nebo prosbu vyslechl, poradil a bylo-li nutné i zřídil nápravu. Měl také výbornou paměť a proto k opravě stroje nebo k nalezení zadržovaného rozvodu nepotřeboval žádné výkresy, vždy se rychle orientoval a ukázal přesně na místo, kde je potřeba kopat nebo bourat. Aby neztratil přehled o novinkách v textilním strojírenství, navštěvoval různé evropské výrobce a ze získaných

poznatků se v přítomnosti všech tří bratrů rozhodovalo o koupi stroje, nebo o vlastní výrobě. Zajímavá byla i jeho prozíravost, s jakou uměl prosadit předimenzování nosnosti podlah, spojovacích potrubí či pohonů strojů. Ve většině případů budoucnost ukázala, že měl pravdu a nebyly proto nutné dodatečné úpravy.

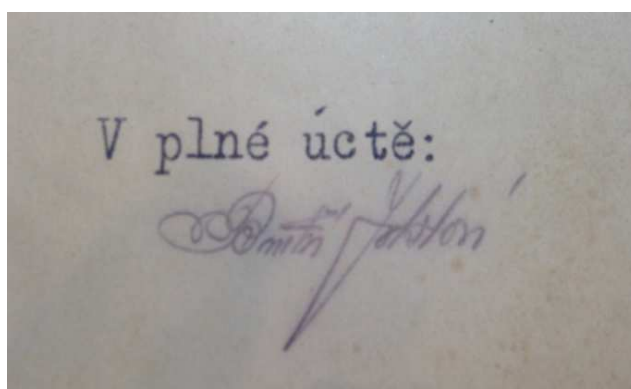

Druhý bratr Ferdinand, mezi zaměstnanci přezdíváný jako „velký pán“, se staral o nákup a míchání vlny. Brzy se prosadil jako skutečný odborník při přípravě stále nových a dobře prodejných druhů a vzorů látek. Ve spolupráci s ostatními společníky se mu podařilo rozšířit vyráběný sortiment tak, že kromě látek na uniformy a pánských letních i zimních látek se vyráběly i svrchníkové látky včetně „Hubertusu“. Kombinací ovčí vlny s velbloudí srstí byla osvojena výroba nových, velmi jemných flaušových pokrývek a po dalších úpravách i látek na dámské flaušové pláště. V roce 1934 byly zakoupeny speciální pletací stroje, na nichž se vyráběly módní pánské a dámské barety, tzv. „rádiovky“ s ochrannou značkou „BAJO“. Protože i ostatní soukeníci jej uznávali jako odborníka, se kterým rádi konzultovali své záměry a problémy, byl již v roce 1924 přizván jako konzultant a

později jako člen textilní sekce Československého svazu průmyslu.

Nejstarší bratr Jan dosahoval výborných úspěchů v obchodní činnosti. Svých obchodních kontaktů využíval k zajištění odbytu pro nový výrobní sortiment. Pro svůj rozhled a rozvážné jednání byl v letech 1919-1926 zvolen předsedou městského stavebního odboru, starostou Sokola a členem výboru Živnostenské záložny. Patřil mezi hlavní iniciátory dobročinné činnosti, které se věnovali i ostatní humpolečtí továrníci. Když Jan Jokl v roce 1932 zemřel, usnesli se obecní zastupitelé jednomyslně, že bude na věčnou paměť zapsáno v zápisech: „Továrník Jan Jokl se zasloužil o město Humpolec“.

V roce 1926 provdali Ferdinand a Lota svoji jedinou dceru Růženu za pražského stavitele ing. Prokopa Motejla. Ferdinand jej přesvědčil, aby se přestěhoval na Brunku a nechal se zasvětit do řízení textilní výroby. Že se tento záměr podařil, potvrzuje skutečnost, že v roce 1932, po smrti Jana Jokla, Prokop Motejl převzal odpovědnost za obchodní činnost společnosti. Převzal i jeho funkce v Sokole a stavební komisi, a později ještě přidal předsednictví v Živnostenské záložně a zastupování českých soukeníků ve výkonném výboru Svazu průmyslu ČSR. Po roce 1938 byl dokonce zvolen předsedou této sekce.

Úryvek z přednášky ing. Prokopa Motejla přednesené na výročním zasedání Svazu průmyslu v prosinci 1937: „... humpolecký vlnářský průmysl vyšinel se díky jakosti svých výrobků na jedno z vedoucích míst svého oboru. A tato jakost, která jest nejlepší značkou humpoleckých výrobků, může jediná zachovati zaměstnanost 25 podniků, které čeká ještě v budoucnosti mnohé úskalí. výroba dobývá stále nových posic na tuzemském trhu. Ten jest ovšem omezený a podléhá konjunkturám výkyvům, které se až dosud podařilo lehce zdolat, díky tomu, že podniky jsou většinou malého a středního rozsahu a nejsou přeinvestovány. Přes to však má-li si situaci průmysl udržeti, musí hledat ventil v exportu...“

Jiří Jokl, syn Bedřicha Jokla absolvoval vyšší textilní školu v Brně. V polovině třicátých let se vrátil ze studijní cesty po evropských a amerických textilkách. Následně byl zapsán jako další společník firmy a stal se tak nejmladším členem vedení společnosti. Továrnu tak vedli po smrti Jana a Ferdinanda společně Bedřich Jokl se synem Jiřím a Prokopem Motejlem.

Motejlova vila – od roku 1932 stojí naproti továrně

V rozmezí několika let byla na Brunce instalována moderní pračka vlny a rozšířena barevna, ve které bylo možno barvit jak vlnu tak přízi. Po dalším rozšíření tkalcovny, přádelny a skárny, bylo nutné rekonstruovat kotelnu zakoupením tří kotlů a doplnit strojovnu o další parní stroj a výkonné dynamo. Touto dostavbou byla zkompletována celá technologie výroby látek tak, že se na Brunku dovezla vlna, uhlí a chemikálie do barevny a odvážely se hotové látky.

Brunka 1935

Joklové dobře sledovali novinky ve svém oboru a nové stroje a zařízení nejen nakupovali, ale v řadě případů se Brunka mohla pochlubit i vlastní konstrukcí (patentovanými prototypy) strojů. Například plně mechanizovaným agregátem na praní vlny, barvicí linkou na přízi a na tehdejší dobu pokrokovou úpravnou látek tzv. apreturou. V roce 1938 bylo na Brunce uvedeno do provozu 12 vysokoobrátkových automatických stavů a téhož roku byla jako první v ČSR uvedena do provozu přádelna česané příze, zařízená nejmodernějšími stroji, umístěnými v novostavbě, vybavené přetlakovou klimatizací pro zajištění stálé vlhkosti, teploty a bezprašného provozu. Vzhledem k velkému množství provozní vody a jejímu znečištění (v barevně a přádelně), bylo zavedeno na tehdejší dobu nezvyklé čištění odpadních vod pomocí kaskády usazovacích nádrží a následného biologického čištění v chovném rybníku.

Pračka vlny

Přádelna mykané příze

Skací stroje

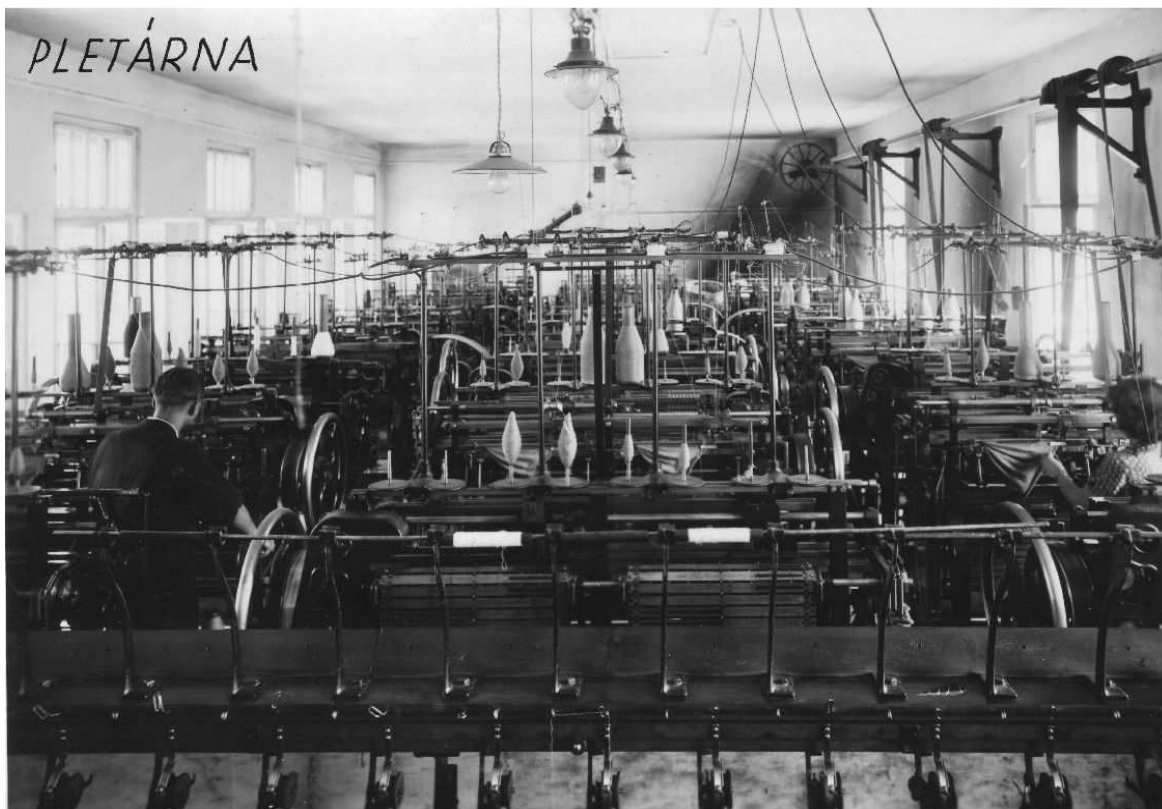
Přádelna česané příze

Tkalcovna

Pletárna

Žádost o povolení pracovati v neděli 1937

BRATŘÍ JOKLOVÉ

TOVÁRNA NA VLNĚNÉ LÁTKY A BARETY · HUMPOLEC · TELEFON 5 a, b, c, d.

P.T.

Okresní úřad,

Humpolec.

HUMPOLEC 6.srpna 1937

Žádost o povolení pracovati dne 15.t.m. v neděli, pro 9 lidí.

Dne 15.srpna t.r. hodláme klásti střešní konstrukci na novou kotelnu. Tento nedělní den volíme především proto, že nechceme zkracovati dělníky o příslušnou denní mzdu, neboť provoz továrny musí býti při kladení konstrukce zastaven, a proto dovolu-
jeme si požádati o svolení v tento den pracovati a to: jeden monteur od firmy Českomoravská-Kolben-Daněk a 8 lidí našich jako pomocní dělníci.

Bratři Joklové,
továrna na vlněné látky
Humpolec

OKRESNÍ ÚŘAD V HUMPOLCI.	
Došlo dne:	7. VIII. 1937
Čís.	311/13 L P.M.

-7. VIII. 1937

Živnostenskému inspektorátu

v Kolíně

zasílám k vyjádření, není-li námitek proti vyhovění žádosti.

Živnostenský inspektorát V KOLÍNĚ. Došlo: 10. VIII. 1937

Okresní hejtman,
rada politické správy:

V době rozvoje výroby, v polovině 30. let, bylo v Brunce zaměstnáno asi 300 pracovníků, nejvíce v Humpolci. Většina musela do Brunky, do továrny na samotě, dojíždět na kole, nebo docházet pěšky z okolních vesnic a Humpolce. Péči o zaměstnance zde byla věnována na tehdejší poměry mimořádná pozornost. V Brunce byly postaveny tři obytné domy, které spolu s byty vrátného a kočího ve výrobním areálu a dalšími domy v Humpolci a Světlickém dvorku obsahovaly třicet služebních bytů pro vybrané zaměstnance, jenž byli důležití pro provoz a řízení podniku (tj. výrobní mistry, řemeslníky, topiče, kočího, šoféra, vrátné, apod.).

Ve výrobním areálu byly postupně modernizovány šatny a sociální zařízení, včetně parních ohříváren pro jídla, která si zaměstnanci přinášeli z domova. Koncem třicátých let byla zřízena i závodní kuchyně. O dobrém vztahu mezi vedením společnosti a jejími zaměstnanci svědčí skutečnost, že v roce 1944, při 40. výročí firmy, bylo odměněno padesát zaměstnanců, kteří pracovali u firmy nepřetržitě déle než dvacetpět let. Při té příležitosti byly oslavencům předány vkusné diplomy firmy spolu s peněžitými dary.

Mnozí dělníci pracovali u Joklů po celý život. Takovým příkladem byl Emanuel Bretschneider. Narodil se v roce 1869. Byl učněm u Františka Jokla, v patnácti letech tkal na tehdy ještě ručních stavech, Jan Jokl jej přijal jako mistra a jako dílovedoucí poté pracoval v Brunce. V roce 1932 odešel na odpočinek. Tedy po 48 let byl zaměstnán u Joklů.

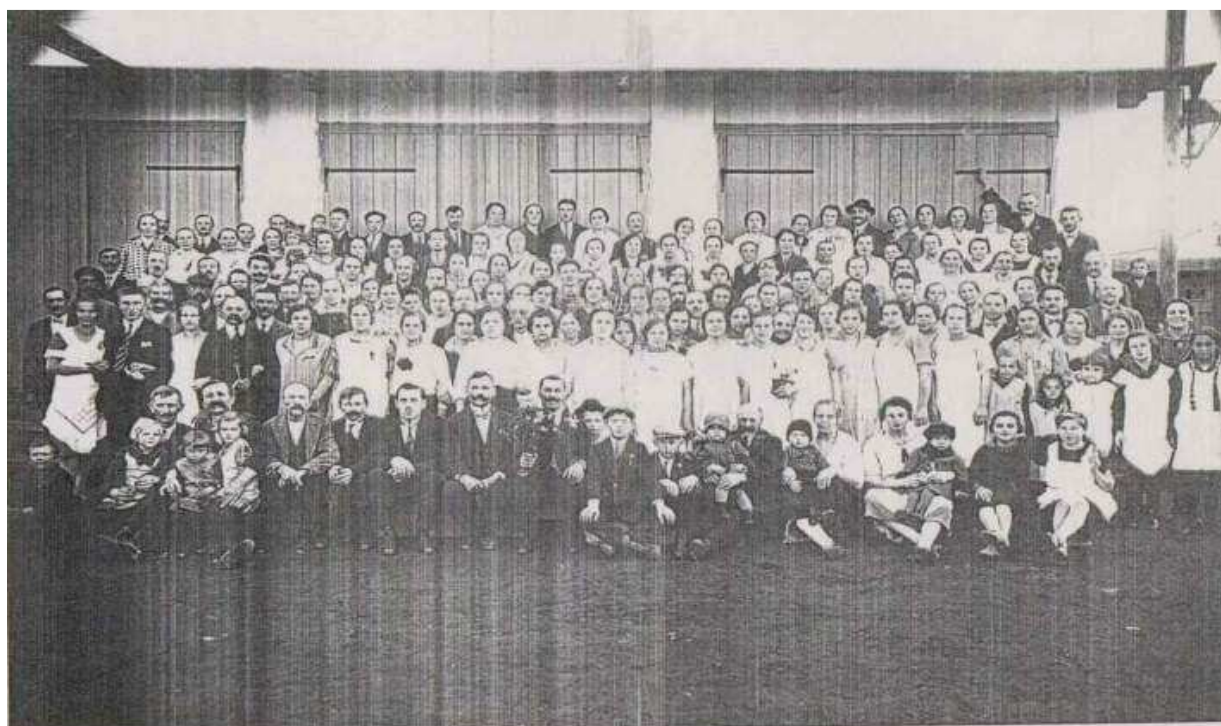
Starým dělníkem u Joklů byl i František Krupka. Byl točilem, říkalo se mu prostě Francek. Od svých čtrnácti let pracoval u Joklů v celku padesát let. Přilnul k rodině tak, že

pak všichni jeho synové, celá rodina i jeho vnuci pracovali v továrně. Takových dělníků i úředníků bylo u Joklů více.

Pro zajímavost lze připomenout, že když v roce 1946 navštívil firmu tehdejší předseda ROH Ant. Zápotocký, překvapil místní komunisty prohlášením, že by si měli vážit takového pracovního prostředí a sociálního zařízení, jaké ještě nikde neviděl.

A jak se na Brunce žilo? Provoz továrny měl několik neměnných pravidel. Polední přestávka byla vždy od 12 do 13 hod., aby si zaměstnanci měli čas dojít na oběd domů nebo si připravit přinesená jídla. Odpoledne před koncem pracovní doby musely být vyčištěny stroje a uklizeny dílny. Všichni dělníci dostávali v pátek odpoledne svou týdenní mzdu. Mistři a úředníci byli placeni měsíčně. Pro všechny společníky platila takzvaná nepřetržitá pracovní doba, znamenající, že se prakticky neustále diskutovalo o problémech podniku, či o poznacích z cest, které by se daly využít pro rozvoj podniku.

Zaměstnanci textilní továrny Brunka z roku 1925

Fotografie dělníků firmy bratří Joklů na Brunce z roku 1925. Snímek je pořízen před garážemi, vpravo je vidět jeden z domků.

Brunka byla také častým cílem pro rodinné výlety. Kromě rozvětvených rodin Joklových a Závodských, kteří přicházeli na návštěvu každou neděli, lákala i ostatní rodiny z Humpolce k opalování a koupání nedaleká Peruš s obdivuhodně čistou vodou, písčitým dnem a travnatými plážemi. Pro rodinu a nejbližší známé zde byly k dispozici krásně udržované kabinky s lodičkami a nafukovacími čluny. Ostatní využívali travnatých pláží.

Na podzim se zase návštěvníci rozptýlili po okolních lesích, nabízejících houby, maliny a borůvky.

Brunka ale byla připravena i pro návštěvy vzácnější, jako například v létě roku 1906, kdy se s výrobou i okolím továrny seznámil pan profesor T. G. Masaryk.

Z vyprávění J.J. Filippi, učitele tkalcovské školy: „*Při návštěvě Humpolce projevili manželé Masarykovi přání, poznat, jak se vyrábí sukno. Továrníci nás provedli ochotně po továrně a ukázali nám výrobu od míchání surové vlny až po balení hotových suken. Po prohlídce jsme poseděli na břehu rybníka Peruše a k poledni jsme se vraceli po silnici do města. Dohonili nás dělníci, kteří jeli na kolech z Brunky do města a mnozí seskočili z kol, neboť Masaryka poznali a přáli si s ním promluvit. Na silnici se pak rozvinula pěkná politická debata. Kritizoval se náš Procházka, německý Procházka a tak dále. Masaryk totiž říkal všem potentátům Procházka.*“

Častým hostem zde byl i hudební skladatel Leoš Janáček a přívětivě byl přijat i v roce 1946 komunistický předák a předseda ROH Antonín Zápotocký.

Hostinská a reprezentační část bytu Joklových

Na Brunce byla od nepaměti snaha po co největší nezávislosti. Naproti tomu vliv a pomocná ruka z Brunky dosahovala do veřejného života. Firma a její představitelé výrazně ovlivňovali život ve městě. Vysokými finančními částkami přispěli na stipendia pro sirotky po padlých vojácích 1.světové války, při výstavbě městské reálky a okresního sirotčince věnovali městu 500 000 Kč.

Aktivně činný byl zejména nejstarší z bratrů Jan. V roce 1910 byl z jeho iniciativy zpracován projekt na vybudování městské elektrárny v Humpolci, což mělo pomoci celému městu, včetně soukenického průmyslu. K plánovaným investicím se ale městská rada stavěla velmi skepticky. Proto vzal Jan Jokl veškerou zodpovědnost na sebe (s jištěním případných ztrát kapitálem Brunky) a v roce 1911 byla výstavba elektrárny dokončena a proveden rozvod elektřiny do některých domácností a hlavně do továren a k veřejnému osvětlení. Naštěstí se ukázalo, že projekt byl dobře připravený a elektrárna byla ihned aktivní.

Jan působil v letech 1919-1926 jako první předseda stavebního odboru Humpolce.

V období 1907-1918 byl Jan starostou Sokola v Humpolci. Bylo to v čase, kdy došlo k exekčnímu prodeji sokolovny a tak musel řešit její zachování a další udržování. Bylo k tomu třeba energie, veliké sebezapření a vytrvalosti, ale záchranné dílo se podařilo tak, že stará sokolovna se stala spolkovým domem a vystavěna byla nová v roce 1929. Po jejím dokončení zbýval dluh čtvrt miliónu korun. Na uhrazení tohoto dluhu byla podniknuta veřejná sbírka. Bratři Joklové tehdy slíbili: „Co všichni dohromady seberete, tolik dáme i my!“. Vybráno bylo 100.000,-Kč a druhých 100.000,-Kč dostala jednota Sokol od bratrů z Brunky.

Úryvek z textu k otevření Sokolovny

na tomto díle spolupracovali.

Deset let uplynulo od ustavení stavebního odboru a v této době ve více než 150 schůzích, více než 50 bratří snažilo se dosáhnouti cíle sice jen s malými počátečními prostředky a velkou zodpovědností vzhledem ke stavbě první, ale za to s tím větším nadšením a láskou. Ač i všem těm patří náš dík, přece musíme zvláště poděkovati prvnímu a dlouholetému předsedovi br. Janu Joklovi, který odbor vedl od r. 1919 - 1926, jakož i br. Karlu Jakšovi, pod jehož vzorným vedením až do konce roku 1927, kdy nemoc donutila jej vzdáti se jeho činnosti, plné úspěchu — pořízeno bylo letní cvičiště, nábytek a nářadí.

Ale co platna by byla práce a námaha jednotlivců, kdyby nenašla odezvy a podpory u členstva a jeho přívrženců. Tisíce hodin bylo odpracováno, téměř půl milionu korun odevzdalo členstvo během poměrně krátké doby k postavení tohoto důstojného stánku sokolského, nečítaje ani značné námahy mravní ani fyzické, jež si řešení tohoto úkolu na všech vyžádalo. Hory může přenášeti, kdo má víru, ale divy činit může, kdo má lásku! A zde byla víra pevná a vášnivá, že přijde a musí přijíti chvíle, kdy s pohnutou myslí, čistým srdcem a duší nadšenou vstoupíme do nové naší budovy.

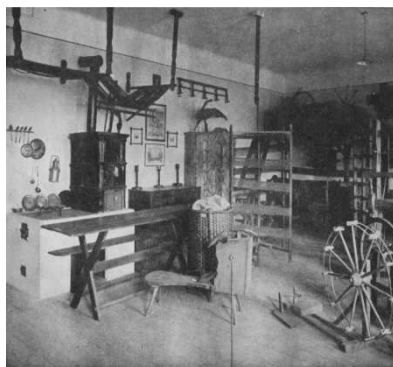
Za stavební odbor těl. jednoty „Sokol“ v Humpolci :

Emil Hrdlička,
jednatel.

Ing. Prokop Motejl,
předseda.

Jan Jokl v roce 1926 zakoupil bývalý evangelický sirotčinec ve městě (bývalý dům purkmistra a zemského poslance Jakuba Hušky), opravil jej a s chotí Marií tu zřídil „Útulnu pro sestárlé, nemajetné příslušníky humpolecké“, přispíval na její vydržování a věnoval ji městu. Do roku 1930 platil na její provoz 6.000,- Kč ročně. V roce 1930 složil k uctění 80. narozenin prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka 120.000,- jako vydržovací fond. Městská spořitelna vyplácela z těchto peněz 5% úrok, což krylo výlohy na uhlí, světlo a příspěvek na pohřeb.

Ve třicátých letech sestavili bratři Joklové, Ferdinand a Bedřich, v okresním muzeu v Humpolci soukenickou expozici.

Období první republiky bylo obdobím významného rozvoje textilní výroby a podnikání nejen na Bruncu. V celé republice vzkvátal průmysl, obchod, peněžnictví, služby. Rozkvět společenského i kulturního života zaznamenalo i město Humpolec, které se postupně zařadilo mezi významná průmyslová a kulturní centra Českomoravské vysočiny.

SITZ REICHENBERG
SCHLEUSENGASSE 12

Telephon Nr. 3483 Postsparkassen-Konto Nr. 14.234

UNION DER TEXTILARBEITER B.G.
FÜR DAS ÖCCHOSLOVAKISCHE STAATS GEBIET

Geschäftsstelle:
Asch, Reichenberg, Rumburg,
Teplitz, Trautenau, Warnsdorf,
Mährisch-Schönberg, Switau,
Römerstadt, Freudenthal,
Jägerndorf.

Unterstützungsabteilung:
Unterstützung bei Streiks, Ausper-
rung, Arbeitslosigkeit, Reisen, Todes-
fall, Entbindung, gewerbliche Rechts-
streitigkeit. Ausgesahlte Unterstützung
von 1920 bis 1936 Kč 366,855.000.-

Abteilung: A - T/K **REICHENBERG, am 13. I. 1938.**

Bez.: K čis. 243 ai 38.VI 2/J-1
Fa. bratři Joklové v Humpolci-
vyjádření se dle vl.nař.
č.228/36 Sb.z.a n.

Titl. Okresní úřad v Humpolci.

K žádosti shora jmenované fy. o povolení ku
doplnění přádelny o spřádací zařízení sdělujeme, že dle našeho
názoru jedná se v tomto případě o reorganizaci závodů, vynucenou
změněnými výrobními a odbytovými poměry, pročež nečiníme
námitky do povolení žádosti, jelikož opověď fy. není v rozporu
s potřebou účelného uspořádání výrobních a odbytových poměrů
v dotčeném odvětví.

Z a :

UNION der TEXTILARBEITER B.G.
f. d. tschechoslov. Staatsgebiet
Sitz: REICHENBERG, Schleuseng. 12

Pánder

OKRESNÍ ÚŘAD V HUMPOLCI.
dne: 14. I. 1938
Čís. 858 FN

264
VI 2
J-1

Tím větší dopad měla na život v Humpolci všechna omezení, zákazy a sankce, související s obsazením ČSR hitlerovským Německem a následné období II. světové války. Textilní výroba byla silně utlumena nejen nedostatkem vlny, ale zejména přidělovým systémem, nařízeným protektorátní vládou, který se týkal všeho zboží, včetně látek. Pro nedostatek vlny se látky musely vyrábět s příměsí dřevité vlny. Pro bruneckou továrnu toto smutné období začalo 24. března 1939, kdy na následky přepracování a rozčilení z obsazení státu německými vojsky ranila mrtvice zakladatele firmy Ferdinanda Jokla. V následujících letech se potýkali se zdravotní problémy i Bedřich Jokl a Prokop Motejl.

Koncese na rozhlasový přijímač 1939

První koncesní listinu ke zřízení čtyřlampového přijímacího zařízení udělilo Ministerstvo pošt a telegrafů Janu Joklovi 4. ledna 1924. Jednalo se o první příjem vysílání v Humpolci.

Poštovní úřad Humpolec. Číslo 26.

Koncese
na zřízení, udržování a provozování
rozhlasového přijímače

pro Janu Jokla Jiřího
továrníka

v Bruncce ulice pošta Humpolec.

v Humpolci dne 19. XII. 1939.

Jménem ministerstva dopravy:

Místní a denní razítko

podpis úředníka, vyhotovujícího koncesi

Tiskopis 773 č. (III-1939)

Brunka 1940

Brunka severní pohled 1944

Žádost o potvrzení práce pro brannou moc 1941

BRATŘÍ JOKLOVÉ
TOVÁRNA NA VLNĚNÉ LÁTKY A BARETY · HUMPOLEC · TELEFON 5 a, b, c, d.

P. T.
Okresní úřad,
Humpolec

HUMPOLEC 17. listopadu 1941

Máme dostati různé strojní součástky od firmy Ostrak, Praha a od firmy J. Sousedík, Praha, které nutně potřebujeme pro nerušený provoz továrny / topná tělesa a rozvaděče, elektr. materiál / ale nemůžeme je nyní dostati, protože dráha přijímá pouze zásilky, které slouží především podnikům, pracujícím pro brannou moc.

Prosíme proto, abyste nám vydali potvrzení o tom, že náš závod musí zpracovati pro brannou moc 8200 kg materiálu, t. j. 75% celého nynějšího kontingentu, měsíčně.

Za tím účelem přikládáme výnos min. obchodu ze dne 16. července 1940, k nahlédnutí.

Bratři Joklové,
továrna na vlněné látky
Humpolec

Bezirksbehördenvermerk.
Okresní úřad v Humpolci.
Eingang: 18. XI. 1941
Podáno: 18. XI. 1941
Zahl: 31496
Číslo: 11 2
y-i

Potvrzení vydáno straně.

příloha

18. říj. 1941

Firma se přes všechny útrapy dokázala vyrovnat i s obdobím II. světové války. Svůj vliv na to měla také soudržnost mezi majiteli a zaměstnanci. Po válce dokázala továrna využít nových odbytových možností a přizpůsobením výrobního sortimentu požadavkům trhu získala výhodné státní zakázky na dodávky látek pro uniformy policie, dráhy a armády. Zbývající volné výrobní kapacity podniku byly využívány pro výrobu nových druhů oblekových látek, kterými se firma prosazovala i v tuhé konkurenci tuzemských textilních závodů a získávala i dobré postavení u vlivných zahraničních odběratelů.

Teprve když skončily přesuny ruských vojáků, vracel se do města normální život a příprava na obnovu výroby v jednotlivých továrnách. U většiny obyvatel převládala radost z konce války a očekávání návratu šťastného období třicátých let. Málokdo stačil registrovat, že komunisté ve spolupráci s partyzány ustavili v Humpolci tzv. Akční výbor s Revoluční gardou se snažili převzít rozhodující moc. Jako důvod k pronásledování spoluobčanů a konfiskacím majetku označovali majetné sousedy za kolaboranty nebo konfidenty gestapa.

Pavel Motejl, syn Prokopa Motejla, vzpomíná: „ *Se zbraněmi v rukou a se suverénním vystupováním zatkli našeho tatínka spolu s některými humpoleckými soukeníky a vyhrožovali jim lidovým soudem. Trochu se přepočítali, protože zásah provedli v době, kdy již byl zahájen provoz v továrně, a tak ještě ten samý den si pro tátu přijeli zástupci dělníků z Brunky, jmenovitě předseda odborů pan Obrhel a výkonný ředitel pan Malát, s tím, že nebude-li táta i ostatní okamžitě propuštěni, přijde je osvobodit celé osazenstvo továrny. Před touto hrozbou Revoluční garda ustoupila.* “

Protože národní hospodářství potřebovalo pro odstranění válečných ztrát získat finanční prostředky, byla v roce 1945 vyhlášena poválečná měnová reforma, při které byla každému občanovi vyměněna jen část protektorátních peněz. Současně bylo odsouhlaseno znárodnění bank a velkých podniků. Po volbách v roce 1946 si vítězná KSČ prosadila milionářskou daň, která měla omezit soukromé podnikání a zvýhodnit znárodněné podniky.

Ani uvedené ekonomické sankce neohrožily poválečný rozvoj podnikatelských aktivit v Humpolci. Znárodněným továrnám, představujícím téměř 60% kapacit československého textilního průmyslu, nepomohly v konkurenčním boji ani státní podpory poskytované formou investičních dotací ani přednostní dodávky surovin z mezinárodní akce pro podporu válkou zničených ekonomik UNNRA. I v tomto nerovném souboji se podařilo ve všech dvanácti humpoleckých textilkách modernizovat strojní zařízení a rozšiřovat výrobní sortiment podle potřeby tuzemských i evropských odběratelů. Humpolecké textilní výrobky se opět výrazně prosadily jak na tuzemském trhu, tak i při vývozu, zejména do ostatních Evropských států.

Na Brunku bylo již v roce 1945 dovezeno devět vysokoobrátkových stavů ze Švýcarska a následně byly modernizovány všechny stávající stavy. Rovněž byla částečně mechanizována příprava vlny a nakoupeny nové odstředivky do barevny. Modernizovány byly i šatny, umývárny a závodní jídelna. Dobré pracovní podmínky ocenil na podzim 1947 po prohlídce továrny při návštěvě Humpolce i Antonín Zápotocký, tehdejší předseda Revolučního odborového hnutí.

Pavel Motejl, tehdy student gymnasia v Praze, vzpomíná, že při každém návratu domů pozoroval úspěšný rozvoj továrny i stále se zlepšující společenské a sportovní aktivity v Humpolci. Zejména v roce 1947 vrcholilo nadšení Sokolů, kteří nacvičovali jednotlivé skladby pro připravovaný Vsesokolský slet a rozsah společenských i sportovních akcí předčil úroveň roku 1938. Sílicí politické napětí a možnost politického převratu si jen málokdo připouštěl.

„Již v době okupace se zakalovalo rozhodnutí dělnické třídy, aby již nikdy v naší republice nerozhodovali o osudu národa lidé, kteří jej vedli do záhuby. Proto také hned po roce 1945 se postavila KSČ do prvních řad budovatelů státu a vedla lid k upevnění moci dělnické třídy.“

Jak to bylo v únoru 1948, Václav Sukdolák

Lidové milice

Všechny plány a naděje podnikatelů ale pohřbil komunistický převrat 25. února 1948, s následným znárodněním všech továren, které měly více než 50 zaměstnanců. Zatímco znárodnovacím dekretem presidenta Beneše byly postupně zestátněny jmenovitě vybrané strategické koncerny a společnosti, v roce 1948 bylo znárodnění provedeno tak, že místní organizace KSČ a ROH ještě v únorových dnech roku 1948 obsadily všechny podniky a továrny a jmenovali v nich národní správce, kteří převzali jejich řízení. Majitelé znárodněných firem měli zakázán přístup do závodu, stali se nezaměstnanými a pracovní úřad je okamžitě zařazoval na hrubou manuální práci do lomů, stavebnictví a později do strojírenství.

„V humpoleckých textilkách nastupují noví hospodáři. Ano, hospodáři, a to hospodáři v tom nejkrásnějším slova smyslu ... jsou si dobře vědomi toho, že musí dokázat, že dovedou spravovat převzaté závody lépe než jejich dřívější majitelé.“

Humpolec 1461-1961, 500 let soukenictví, Cesta k radostným zítřkům, Dr.Frant.Novák

Dělnická píseň

*Pryč s tyrany a zrádci všemi,
ať zhyne starý podlý svět!
My nový život chceme na zemi,
V němž nesmí býti žádných béd...
Dále jen – dále jen vzneseme zpěv!
Náš prapor nade trůny vlaje,
Nese on pomsty hrom, lidu hněv
volnosti seje zjev,
a rudě do krvava vlaje,
je na něm proletářů krev!
Je na něm naše vlastní krev!*

S U K N O
v l n a ř s k é z á v o d y
n á r . p o d n i k
V Z O R N Ý C H O Z R A S Č O T N Í P O D N I K
H U M P O L E C

Díky tradičně dobrým vztahům mezi majiteli a zaměstnanci proběhlo znárodnění továrny v Brunce bez velkých emocí. Vzhledem k tomu, že místní skupina KSČ čítala jen několik členů, a v továrně nebyly ustanoveny Lidové milice, převažovali v narychlo ustanoveném Akčním výboru zástupci továrně věrných dělníků. Proto bylo na setkání majitelů továrny s výborem rozhodnuto, že národním správcem bude jmenován pan Šmidrkal, který řídil kancelářské práce firmy již od roku 1920 a měl proto nejlepší předpoklady k řízení celé firmy. Aby nedošlo ke zbytečným ztrátám, byli ponecháni ve funkci všichni mistři a zpočátku byli Prokop Motejl s Bedřichem Joklem zaměstnání jako smluvní poradci. Jiří Jokl mohl zůstat u firmy jako hlavní energetik.

Poněvadž byla firma Bratři Joklové veřejnou obchodní společností, byl na ni dopad znárodnění o to horší. Všechny jejich majetek, včetně veškerého vybavení domácností, byl prohlášen za znárodněný. Společníci, bydlící v areálu továrny, dostali okamžitou výpověď z bytu (bez náhrady) a zákaz vstupu do výrobního areálu. Protože podnik potřeboval, aby Prokop Motejl připravoval i nadále technologické postupy, mohl zůstat u firmy jako hlavní manipulát.

Pavel Motejl vzpomíná: „ Za této situace, kdy se zaměstnanci báli setkat s kýmkoliv z naší rodiny a v případě potřeby přicházeli pouze večer a brankou z lesa, museli jsme se s bratrem vrátit z Prahy a za pomoci našeho bratrance Jiřího Závodského, jediného příbuzného, který se nebál možných sankcí, přestěhovat na ručních vozících obě rodiny z bytů v továrně k nám do vily. Za pomoci okolních sedláků se nám podařilo zlikvidovat i celé zemědělské hospodářství. Sotva jsme ale přebytečný nábytek rozdali nebo uskladnili u příbuzných, přijela eskorta Státní bezpečnosti (STB) z Havlíčkova Brodu, která celou noc prohledávala vilu, včetně osobních věcí. Údajně hledali zbraně a protikomunistické letáky. Protože nic závadného nenašli, zopakovali celou akci za několik dní ještě estébáci z Jihavy. Třetí domovní prohlídka, která přišla 17.3.1951 byla vedena v takové nenávisti a zlobě, že Bedřich Jokl dostal srdeční záchvat. Na příkaz vedoucího eskorty STB nám bylo zakázáno přivolat lékaře a naopak jsme museli strýce zvednout z postele, aby mohla být i ta prohledána. Než jsem ho však uložili zpět, zemřel. Na Vánoce dostal výpověď z práce i náš otec a současně přišel příkaz k okamžitému uvolnění bytu. Na problémy a strasti, které musel otec překonat, aby za pomoci svých bývalých spolužáků získal v Praze zaměstnání a následně jsme se mohli přestěhovat k příbuzným, již ani nechci vzpomínat.“

Vyhláškou ministra průmyslu č. 1396 ze 4.července 1948 bylo rozhodnuto, že všechny znárodněné humpolecké továrny budou začleněny do firmy Vlnářské závody a fezární národní podnik, se sídlem ve Strakonících. Všichni národní správci byli nahrazeni dělníckými řediteli. Ředitelem Brunky se stal dříve pomocný dělník v přípravně vlny, ředitelem všech humpoleckých továren se stal jediný soukeník, který vstoupil do KSČ již v roce 1946. Komunistická ideologie třídního boje v praxi znamenala i systematické zastrasování poctivých zaměstnanců přeřazením či výpovědí.

Znárodněné humpolecké soukenické továrny:

- Bratři Joklové, továrna na vlněné látky v Humpolci
- František Jokl ml. továrna na vlněné látky v Humpolci
- PRIMATEX, Josef a Jaroslav Lešovský továrna na vlněné látky
- Josef Smrčka továrna na vlněné látky v Humpolci
- Ing. Jaroslav Smrčka továrna na vlněné látky v Humpolci
- Bohumír Nejedlý továrna na vlněné látky v Humpolci
- Adolf Trnka a spol. továrna na vlněné látky v Humpolci
- Karel Trnka továrna na vlněné látky v Humpolci
- Božena Stanglerová továrna na sukna v Humpolci
- Společenstvo soukeníků v Humpolci
- Fridolín Závodský továrna na pletené zboží.
- Bratři Trnkové, továrna na vlněné látky Dobrá u Nēm.Brodu.

Zbývajícím soukeníkům bylo ještě povoleno pokračovat v podnikání, ale šikanování a omezování podnikatelských aktivit vyvrcholilo v 50.letech zákazem činností a nuceným prodejem (převodem) výrobních prostředků do národního podniku SUKNO.

V červenci 1949 se přestavbou znárodněného průmyslu stal z Humpoleckých textilek samostatný národní podnik **SUKNO n.p. Humpolec**.

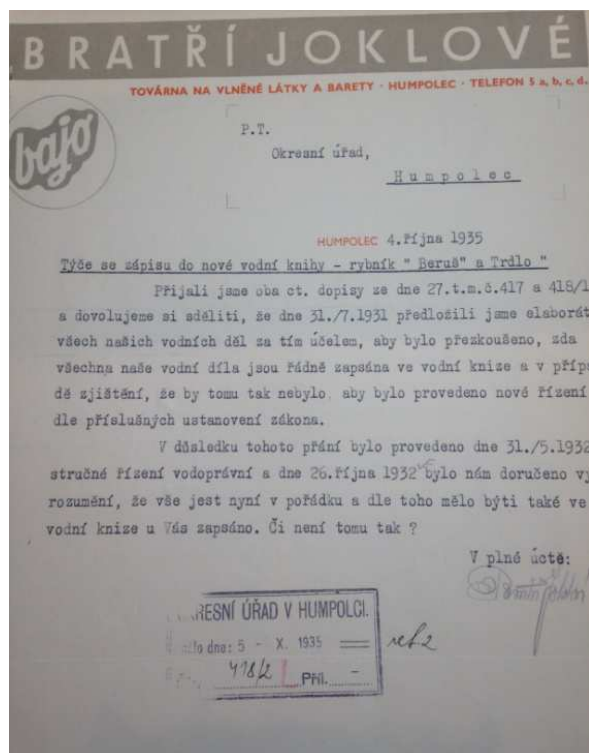
Znárodnění v roce 1948 se týkalo všech výrobních odvětví, služeb, tuzemského i zahraničního obchodu. Všechna činnost ve státě byla řízena prostřednictvím ročních a dlouhodobých centrálních plánů. Ceny výrobků i služeb byly stanovovány cenovým úřadem, podle ekonomických direktiv vlády, nikoliv podle skutečných nákladů. Úspěšnost podnikových managementů nebyla hodnocena podle kvality a zisku, ale jedine podle plnění ideologického zadání ročního nárůstu výroby a zaměstnanosti.

Původní majitelé řídili své podniky v souladu se základními ekonomickými pravidly, majitel musel při všech rozhodnutích o nákupu vlny, vyráběném sortimentu, objemu výroby, inovaci strojů a o dalším rozvoji podniku dodržovat zásadu, že objem nákladů nesmí převýšit objem příjmů. Kdežto socialistický národní podnik SUKNO předkládal ministerstvu průmyslu ke schválení návrh výrobního sortimentu, kalkulaci nákladů a investic. Po jeho schválení byla otázka odbytu vyrobeného zboží a úhrad všech nákladů starostí ministerstva. Vedení podniku se tedy nemuselo starat o perspektivní rozvoj, životnost a ekonomické využití strojního vybavení, apod.

Před znárodněním měla Brunka výrobní zařízení splňující všechny technologické procesy související s výrobou látek tj. prádelnu a barevnu vlny, prádelnu mykané i česané příze, tkalcovnu, barevnu a úpravnu hotových látek. Měla též vlastní vodu a energetickou základnu, obsahující tři kotle a dva parní stroje, kterými byl zajištěn jak mechanický pohon strojů pomocí transmisí a řemenových náhonů strojů, tak pohon elektrického alternátoru, dodávajícího elektrickou energii nejen pro potřebu podniku, ale i celé lokality Brunky, s možností dodávky přebytku energie do veřejné sítě.

Zařízení továrny bylo doplněno truhlárnou, kovárnou, elektrodílnou a vlastní stavební četou. Doprava byla zajišťována dvěma traktory a čtyřmi osobními auty s tím, že na výpomoc bylo možné použít i dva páry koní z firemního zemědělství. Firma s pěti sty dělníky, pěti mistry a šesti úředníky vyráběla stejnokrojové látky vojenské, hasičské, četnické, látky pro poštovní a železniční zaměstnance a módní koverkoty (oblekové látky), látky pro kabáty Hubertus (zejména pro myslivce), přikrývky, vlněné koberce a jako speciální výrobek vlněné čapky, barety, rádiovky značky BAJO, jež šly hojně na odbyt.

Značka BAJO na firemní korespondenci

Zaměstnanci Sukna v rádiovkách v Brně

Většina uvedených výrobků byla vyráběna na zakázku a dodávána přímo tuzemským i zahraničním odběratelům. Pouze tzv. výrobní souběh byl odebírán humpoleckými zasílatelskými firmami, které jej prodávaly dalším maloobchodům.

Vlna se i nadále dovážela z Austrálie, Nového Zélandu a Jižní Ameriky. Do výroby nově zařazený polyester byl dovážen ze zemí Sovětského svazu.

Bezprostředně po znárodnění brunecké textilky byla zrušena její sekce zemědělské výroby a z majetku firmy byly vyčleněny všechny služební byty, které byly předány do správy Okresního podniku bytového hospodářství Humpolec. Národní podnik SUKNO byl organizačně rozčleněn na samostatné závody a provozy soustředující pro celý podnik údržbu, dopravu i stavební čety. Výrobní závody se postupně specializovaly na dílčí výrobní technologie. Na Brunce byla proto zrušena prádelna vlny, tkalcovna a později i celá energetická jednotka. Ta byla nahrazena novou kotelnou, sloužící pouze pro ekonomicky nevýhodný ohřev technologické vody a vytápění budov. Elektřina byla odebírána pouze z veřejné sítě, pitná i užitková voda se místo z místních zdrojů odebírala z městského vodovodu a pro odpadní vody bylo postaveno potrubí až do humpolecké čistírny odpadních vod.

Doprava zaměstnanců na Brunku 1949

Protože v samotném městě Humpolci bylo obtížné rozšiřovat výrobní areály, byla investiční výstavba SUKNA realizována na Brunce. Kromě modernizace všech výrobních strojů byl postupně, a bohužel bez jakékoliv koncepce, rozšiřován i výrobní areál. Z pohledu architektů a zdravého selského rozumu by sice autoři takového rozšiřování měli být potrestáni, ale podle tehdy platných zákonů vše probíhalo k plné spokojenosti všech. V rámci těchto investičních akcí byla například rekonstruována plně klimatizovaná česaná přádelna, která patřila mezi nejmodernější výrobní provozy v kraji tak, že v novém stavebním slepenci již nemohla být zajištěna klimatizace, ale za to tam byla mnohem vyšší hlučnost, prašnost a byla porušena i stavební a architektonická návaznost na ostatní budovy.

Přádelna česané příze

Rovněž zrušení kotelny v areálu a stavba nové kotelny a mazutového hospodářství vedle příjezdové silnice a před obytnými domy byla asi pomstou gottwaldovského projektanta, který se ani neobtěžoval seznámit se osobně se situací.

Výměna mazutového kotle 1986

Také Humpolec dostal za úkol zaměstnávat dělníky z „bratrských socialistických států“ (Kuba, Vietnam apod.). Na Brunce byly tedy zrušeny moderní šatny a umývárny a přestavěny na ubytovny pro zahraniční dělníky.

Jedinou kompaktní a technicky vyhovující investicí byla výstavba moderní úpravný hotových látek se skladem, která však byla postavena místo vodní nádrže sloužící jako úpravna užitkové vody a zdroj vody pro případné hašení požáru.

Období státem řízené textilní výroby znamenalo zásadní změny v objemu výroby a hlavně ve vyráběném sortimentu. V roce 1948 byly humpolecké textilky zařízeny na výrobu veškerých druhů pánských oblekových a svrchníkových vlněných látek. Celkový objem výroby všech závodů představoval řádově 1,5 milionů metrů látek, určených převážně pro tuzemský i zahraniční maloobchodní prodej a vyráběl se též značný souběh různých druhů i barev látek, každá v omezeném malém objemu, v řádu desítek metrů. Snahou původních podnikatelů bylo zachovávat výbornou pověst humpoleckých soukeníků a proto místo zvyšování objemu výroby byl hlavní důraz kladen na kvalitu a nové módní výrobky. Národní podnik SUKNO byl ale zařazen mezi výrobní závody zásobující obrovský trh RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci východoevropských států) a proto nebyl limitován prodejností vyráběného sortimentu, ale naopak mu byly ukládány úkoly vyrábět co největší objemy látek, v sortimentu odpovídajícím potřebám velkých konfekčních firem. Z vyráběného sortimentu byly postupně vyřazovány tradiční druhy látek ze 100% vlny a byly nahrazovány lehkými šatovkami z česané příze, ve složení 60–75% polyesteru a jen 25–40% vlny, určenými pro konfekční průmysl.

Na konci 80.let klesl počet zaměstnanců pod 1300 a zisk podniku se snížil o 25%. Nadále však zaujímal v humpoleckém průmyslu dominantní postavení.

Roku 1989 došlo k revoluci, komunistický režim padl a následovaly restituce a privatizace státního majetku.

Rozhodnutím ministra průmyslu ze dne 26.11.1990 byl národní podnik Sukno transformován akciovou společností SUKNO Humpolec. Struktura výrobního zařízení neumožňovala rozdělit stávající a.s. SUKNO na původních jedenáct samostatných firem. Aby bylo textilní výrobu v Humpolci možno zachovat, byl připraven a usnesením vlády ČR v červnu 1991 schválen privatizační projekt, kterým byly z a.s. SUKNO vyčleněny závody 04–11. Ty byly předány restituentům jako naturální náhrady. Ve zbývajících částech a.s. SUKNO, zahrnujících závody 01 Primatex, 02 Brunka a 03 Lužická ul. (bývalá firma bratří Trnkové), byly restituentům vyrovnány majetkové nároky předáním většinového podílu akcií.

Této nové akciové společnosti se v první polovině devadesátých let dařilo vyrovnat se jak s vývojem nových výrobků a jejich uplatněním místo bývalých odběratelů v zemích RVHP na západoevropských a amerických trzích, tak s postupným snižováním režijních nákladů. Společnost byla transformována nejprve v roce 1995 na akciovou společnost Sukno textil a.s. a v roce 2000, změnou struktury vlastníků, na Novitex s.r.o..

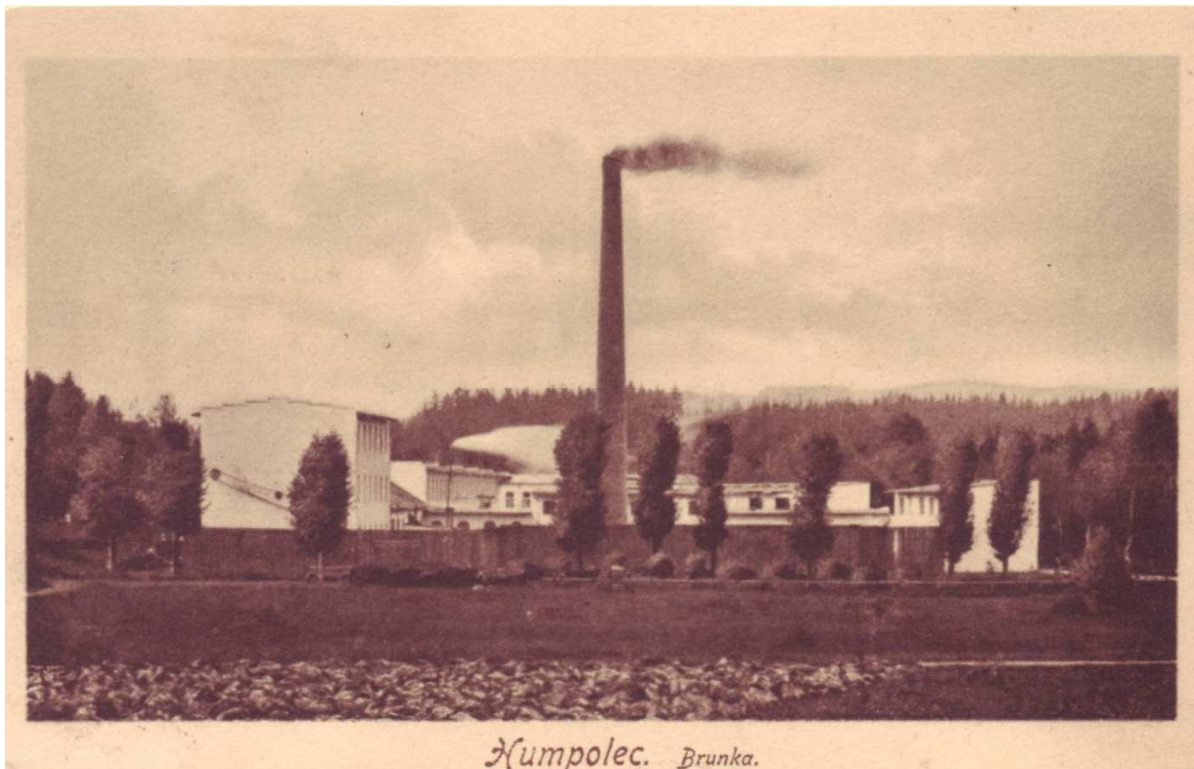
Odbyt byl z více než 80% závislý na exportu. Světové ceny a silná koruna však znamenaly prakticky neměnný příjem, každoročně však rostly náklady (roční inflace 10%, nárůst úrokových sazeb provozního úvěru až na 16% p.a. atd.). Bylo nezbytné přistupovat k řadě opatření, jejichž cílem bylo omezování nákladů, s následným snižováním objemu výroby. Dalším plánem byl přesun administrativy i celé výroby na Brunku. Uvedený záměr byl sice realizován, ale již se nepodařilo dořešit ostatní ekonomické problémy, které způsobily, že k roku 2003 byla na Brunce textilní výroba definitivně ukončena.

Po dvou letech od definitivního zániku textilní výroby, tj. v roce 2005, koupila areál společnost Riverich. Budovy se rekonstruují a modernizují, jejich okolí se upravuje. Prostor bývalé textilní továrny má nové, multifunkční využití a opět dává práci místním lidem.

„Bratři Joklové, vyšli z malých poměrů ruční výroby, dokázali mnoho a jsou názorným příkladem toho, co zmůže poctivé přičinění, je-li vedeno stálou snahou po pokroku a spoléhá se při tom jen na vlastní síly a co koná, koná z lásky ke svému povolání a pro dobro všech. Takováto pracovitost, dobročinnost a vzájemná soudržnost a rodinná láska ovšem nemůže zůstat bez požehnání.“

Dějiny soukenického průmyslu v Humpolci, 1946, Dr. Josef Lukášek

Brunka 1921

Brunka 1903, ještě bez zámečku, vpravo je vidět bývalý mlýn, pozdější valcha

Vnitřní dvůr Brunky

Brunka od polí, vlevo bývalý mlýn, uprostřed vzadu Motejlova vila

Asfaltování příjezdové cesty na Brunku

Továrna od polí

Vrátnice

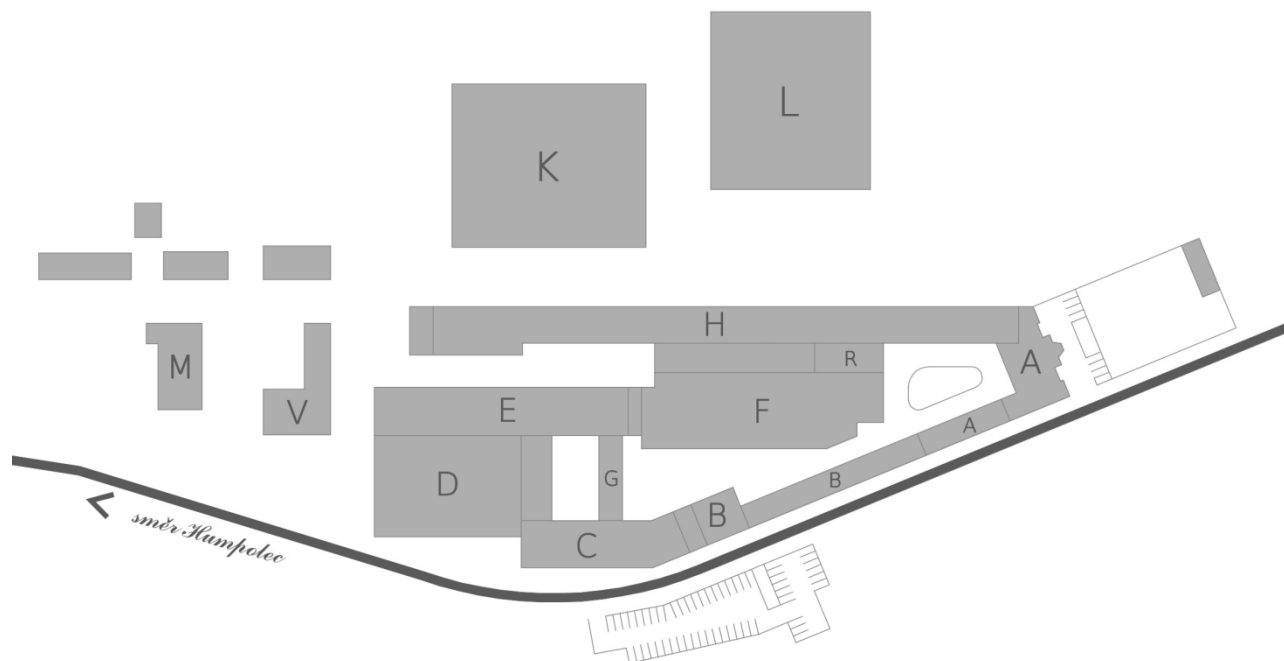
Fotky továrny z let 1970-1980

Foto z roku 2003

Areál Brunka

Zdroje:

Státní okresní archiv v Pelhřimově
Státní oblastní archiv České Budějovice
Muzeum Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci
Muzeum Vysočiny Pelhřimov
Vlastivědný sborník Pelhřimovska
Obecní úřad v Humpolci
Archiv města Humpolce

J. Lukášek, Dějiny soukenického průmyslu v Humpolci, 1946
G. Kobliha, První století města Humpolce 1807-1907, 1907
G. Kobliha, Humpolec a jeho okolí, 1896
Kolektiv autorů, Humpolec 1461-1961, 500 let soukenictví, 1961
J. Janák, Humpolecké soukenictví ve 2. polovině 19. století, 1961
J. Machačová, J. Matějček, Nástin textilní výroby v českých zemích v období 1781-1848 I.díl, 1991
J. Janák, Hospodářský rozmach Moravy 1740-1918, 1999
I. Balík, Pelhřimovsko ve 2. tisíciletí, 2000
Kolektiv autorů, Humpolec v zrcadle času III. díl, 2012
P. Nocar, Humpolecké soukenictví, 2010
Atlas vlnářských tkanin
Podnikový měsíčník pracovníků státního podniku Sukno
Foto Bělecký
Josef Zmek

a Pavel Motejl

Humpolák.cz
Město-Humpolec.cz
Město pro byznys.cz
cs.wikipedia.org